

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Uniuersa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 2. An Verbum non modò dicatur notionaliter, sed etiam essentialiter.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

turam. Oportet sub ratione notitiae, eique primo ut tali identificatur. In quo differt haec fecunditas intellectiois diuinae a fecunditate intellectiois nostrae in ordine ad habitus intellectuales signados, qui non dicuntur uerbu, sed habitus. Quia nullo modo procedunt ut uerbum, neque vi suae productionis constituntur in illo modo in esse uerbi.

Secundo differunt Verbum diuinum & nostrum, quia nostrum non est intelligens, sed est id quo intelligimus formaliter. At uerbum notionale non est id quo Pater intelligit formaliter, sed est aliquid intelligens aequè ac Pater. Tertio, intelligere nostrum est dicere: sed intelligere Dei non est dicere proprie & formaliter. Siquidem in Filio est intelligere, & non dicere, ut docet S. Thom. q. cit. art. 2. ad 4. In Patre autem intelligere est per identitatem etiam dicere. Non quod dicere sit de ratione intelligentiae, quae perfecte communicatur sine dicere: sed quia in Patre est intelligentia fecunditas, quae est Patris proprietates, cuius fecunditatis actio est dicere, indistincta in re a principio dicendi seu generandi. Haec autem sunt intelligenda de dicere sumpto strictè & notionaliter, ut communiter sumitur a Theologis, & distinguitur ab intelligere, sicut spirare distinguitur a uelle. Attamen sicut uerbum quandoque sumitur essentialiter, & communiter Patri, Filio, & Spiritui sancto, ut anteà notauimus: sic etiam dicere quandoque sumitur communiter, siue pro intelligentia ipsa, siue etiam pro imperio efficaci voluntatis tribus personis diuinis comuni. Ut apud Anf. in Monolog. cap. 60. ubi sic ait: *Sicut singulus Pater, & singulus Filius, & singulus eorum Spiritus est sciens & intelligens, ita singulus quisque est dicens, nec tamen sunt tres dicentes simul, sed unus dicens.* Sic etiam potest accipi quod idem ait cap. 34. *In summo spiritu idem esse dicere, quod intelligere ait. Certe. Similiter cum dicitur psal. 32. Verbo Domini caeli firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis uirtus eorum: & psal. 148. Ipse dixit & facta sunt: Ipse mandauit & creata sunt: id nō tribuitur Patri soli, aut soli Filio, quasi Pater non per se, sed tantum per Filium creauerit: neque de dicere notionali sermo ibi est. Nam & Pater immediate creauit: & si Pater creasset ut dicens uerbum notionaliter: Filius non creasset, neque Spiritus sanctus, quibus non competit dicere notionaliter. Dicere ergo in Diuinis non semper significat producere uerbum: sed etiam intelligere, & asserere, uel praecipere: sicut uerbum quandoque sumitur pro notitia, affectione, imperio: tamen frequentius notionaliter accipi solet: ut notant D. Thom. in 1. dist. 27. q. 2. art. 2. Capreol. ibidem q. 2. assert. 4. & alij. Quae uero in contrarium obijciunt Suar. lib. 9. de Trinit. cap. 3. Vasq. disp. 141. Molin. ad quaest. 34. art. 5. Ruis disp. 57. sect. 2. Cuniga disp. 9. dub. 2. & alij contrarium sentientes, referuntur & refutabuntur sectione sequenti.*

Quari hoc loco solet, an Filius sit non modo uerbum Patris, sed etiam creaturatum? Respondeo cum distinctione. Dupliciter enim Filius dici potest uerbu ali-cuius. Primo, productiue: Secundo, obiectiue aut representatiue. Priori modo, significando scilicet respectum productionis ad id cuius dicitur uerbum, Filius non est uerbum creaturatum, imò neque Spiritus sancti; sed Patris tantum, à quo solo procedit. Posteriori uero modo, significando respectum representationis obiectiuae uerbi ad id cuius dicitur esse uerbum; certum est Filium esse uerbum non modo Patris, sed & Spiritus sancti, & sui ipsius, & totius Deitatis siue essentiae, & omnium creaturarum ut possibile, atque uniuersum eorum omnium quorum Deus est essentialiter intelligentia & cognitio. Sicut enim Filius procedit à Patre per fecunditatem actus essentialis intelligentiae adaequatè sumptae: ita vi suae processionis primo & per se identificatur eidem actui adaequatè sumpto, & naturam diuinam primo accipit ut essentialiter representationem eorum omnium obiecto-ram quorum essentialiter representatiua est, atque ita vi suae productionis procedit ut uerbum eorum omnium representationum. Consentunt D. Thom. quaest. 34. art. 3. Thomista ibidem, & Suar. lib. 9. cap. 6. num. 21. & cap. 9. num. 12. Similiter autem Spiritus sanctus est amor notionalis, productiue quidem, Patris & Filij tantum, uel spiratoris; obiectiue autem, omnium obiecto-rum essentialiter uolitorum, in quo obiecto comprehenduntur etiam creaturae ut possibiles.

6.
Filius est uerbum creaturatum obiectiue tantum, non productiue siue modo Spiritus S. est amor notionalis illorum.

Dicere sumitur dupliciter in diuinis: pro generare, & pro intelligere aut uelle efficaciter.

SECTIO II.

An uerbum non modo dicatur notionaliter, sed etiam essentialiter?

Contra id quod diximus uerbum in diuinis dici, & quidem proprie, non tantum notionaliter de secunda persona, sed etiam essentialiter de intellectioe essentiali communi tribus personis: sicut sapientia & amor dicuntur tum notionaliter de Filio, & de Spiritu sancto; tum essentialiter de sapientia, & de amore, quibus Deus formaliter est sapiens, & amans: Obijciunt primo Vasques disp. 141. cap. 3. & Ruis disp. 57. sect. 2. testimonia Scripturae in quibus Filius uocatur uerbum, Ioan. 1. & 1. Ioan. 5. & Apoc. 19. Sed illa nihil aliud probant nisi Filium proprie dici uerbum notionaliter: quod non negamus: Dici uero etiam essentialiter ostendimus supra ex Hebr. 1. ubi de Filio sic dicitur: *Portans uerbum uirtutis suae.* Quae uerba non debent in sensum improprium explicari, si possunt proprie accipi. Manifestèque tribuunt Filio uerbum tanquam aliquid ipsius, quo potest omnia

7.
Sententia negans.

Primum illius argumentum excipitur.

NO
NO
NO

& in hunc sensum intelliguntur à Theophylacto, Olymperio, Chartul. Cornel. & alijs huius loci interpretibus.

8. Secundum argum. Patribus.

Athanas.

Cyriil.

Damasc.

August.

Secundò, obijciunt testimonia Patrum, Conciliorum, & Summorum Pontificum: quòrum plerima tantùm assèrant Filium esse propriè Verbum: quod nos quoque assèramus, & pro certo habemus. Alia videntur negare esse aliud Verbum quàm Filium, adeoque non esse, nisi Verbum notionale: Cuius modi sunt hæc quatuor quæ sequuntur. Athanas. orat. 5. centi à Arian. longè post medium, Nisi sit Filius, Verbum nõd fuerit. Et si non sit Verbum, non etiã Filius fuerit. Cyriil. Alex. lib. 7. Thei. cap. 1. ferè in initio, Verbum Iohannes Filium appellat, ut hoc nomen quasi proprium, & ipsius esse Filij maximè significativum elegisse videatur. Et cap. 2. prope med. addit: Verbum ergo Verbum est naturale, & in se intrinsecum, id est, Filius. Damascen. lib. 1. de fide cap. 6. & 13. & in epist. de Trifagio pag. 3. ait hæc nomina, Filius Dei, Verbum, Sapientia & virtus, ex Patre genitus, esse ostensura unius hypostasios, nempe Filij: & negat quatenus in alia hypostasi vel in communi Deitatis locum habere. Augustin. denique lib. 7. de Trinit. cap. 2. in initio, Pater igitur, inquit, & Filius simul una essentia, & una magnitudo, & una veritas, & una sapientia. Sed non Pater & Filius simul ambo unum Verbum, quia non simul ambo unus Filius. Sicut enim Filius ad Patrem refertur, non ad seipsum dicitur: ita & Verbum, ad eum cuius Verbum est refertur, cum dicitur Verbum. Itaque quippe Filius, quo Verbum, & Verbum quo Filius. Quoniam igitur Pater & Filius simul non utique unus Filius: consequens est ut Pater & Filius simul non ambo unum Verbum. Et propterea non eo Verbum, quo Sapientia: quòd Verbum non ad se dicitur, sed tantum relatiuè ad eum cuius est Verbum: sicut Filius ad Patrem. Sapientia verò, eo quo essentia. Et idèd quia una essentia; una sapientia. Quoniam verò & Verbum sapientia est, sed non eo Verbum, quo Sapientia; Verbum enim relatiuè, sapientia verò essentialitèr intelligitur: id èd, accipiamus, cum dicitur Verbum, ac dicitur, Nata sapientia, ut sit Filius & imago. Huc & que S. Augustin.

Explicatur Patres qui videntur negare Verbum dici essentialitèr.

Diony.

Respondeo primò, Athanasium loqui verbis relatis de verbo sumpto notionaliter, quod Verbum non esset, nisi Filius esset: neque enim Filius esset, nisi tale Verbum esset. Quamquam etiam nisi Filius esset, non esset Verbum essentialitèr: ac vice versa. Quia Deus non esset, nisi trinus esset. Cyriillus quoque loquitur ibi de verbo notionaliter sumpto; quod maximè propriè significat esse Filij, estque unicum in Trinitate. Damascen. etiam simili modo intelligendus est. Ad id quod attinet ad nomen sapientia contradicere et D. Augustino proxime citato, assèranti sapientiam dici essentialitèr, & Filium esse sapientiam eo quo essentia. Eadem verò Augustino, si non commode potest, ut præcedentes, de verbo notionali explicari, oppono primò S. Dio-

nygium cap. 1. de diuin. nom. post mod. ubi inter plurima nomina De. essentialia, vt Mentem, Vitam, Sapientiam, ponit etiam Verbum. Neque satisfacit quòd respondet Ruis disp. 57. sect. 5. num. 10. Dionysium ibi solum enumerare nomina Dei, siue essentialia, siue personalia, non distinguendo essentialia à personalibus. Nam Dionysius ibi manifestè loquitur de ipsa Deitate, & de què nomibus Deitatis, & Dei quatenus vnus est. Sic enim ait: Vt autem multis nominibus appellatam (Deitatem) laudant, velut cum rursus ipsam induit dicens, ego sum qui est, vita, Lux, Deus, veritas. Et cum idem Theologi omnium causam & auctoritatem (Deum scilicet quò vnus est, sic enim est omnium causa) multis nominibus ex effectis omnibus laudant, ut bonum, ut pulchrum, ut sapientem, ut diligendum, ut Deum Deorum, ut Dominum Dominorum, ut Sanctum Sanctorum, ut æternum, ut eum qui est, ut seculorum auctorem, ut vitam, ut sapientem, ut mentem, ut verbum, ut cognitorem &c. Nec vllum ibi aliud nomen enumerat, quòd Deo, quò vnus est, conuenire non possit: etiam nomen iustificationis & redemptionis. Nam ipse effectiue nos iustificat, & redempt à peccato per Christum.

Oppono secundò Irenæum lib. 2. c. 48. ubi sic ait: Deus totus existens mens, & totus existens dicitur, id est, Verbum. Et rursò post: mens, & omnia concludens mens ipse Pater. Quibus postremis verbis non potest applicari id quòd respondet Ruis supra, num. 14. Irenæum tantùm velle Verbum, id est, Filium, non esse partem Dei, sed esse totum Deum integrum. Oppono terciò Ambrosium lib. de Fide contra Arian. cap. 5. ferè in initio, ubi sic habet: Sive lumen de lumine dicas, siue Verbum de Verbo, siue spiritum de spiritu, siue Dominum de Domino, quòcumque de eo dixeris, vnus tamen essentia Patrem & Filium credas. Malè verò respondet Ruis supra num. 11. id quidem permissu S. Ambrosij dici posse, sed valde improprie contra modum loquendi Scripturæ & Patrum. Nam de Scriptura ostendimus oppositum num. 2. De Patribus verò liquet ex testimonijs iam allatis pluresita sentire, & vix vllum contradicere. Denique quantum est ex vi vocis, Verbum sumi posse essentialitèr sentiri nobiscum D. Thom. in 1. dist. 27. q. 2. art. 2. in corp. Et q. 4. de veritate art. 2. in corp. Capreol. dist. cit. quæst. 2. art. 1. conclus. 4. Chartul. ibidem q. 3. circa med. addens, quæstionem esse de nomine circa quam non sic vtilè cauillari: Ferrar. 4. contra Gentes cap. 13. §. Considerandum secundò, Valent. lib. 1. de Trin. cap. 3. in fine: & multò magis Durand. in 1. dist. 7. q. 2. n. 18. & dist. 27. q. 3. num. 6. & 10. Quamquam in eo fallitur quòd putat Verbum propriè sumptum non dici nisi de verbo essentiali: & accommodatiuè tantùm seu appropriatiuè, de Verbo personali, quòd (iuxta falsam illius imaginationem) non dicitur

Verbum, quia procedit per viam intellectus; hoc enim ipse improbat: sed alia de causa, quam suo loco resitauimus.

10. Soluuntur rationes contrariae

Objicit tertio Vassq. disp. 141. cap. 3. n. 14. Verbum namque sua denotare realem emanationem ab aliquo, cuius est verbum iuxta Basil. homil. 16. in illa verba, *In principio erat Verbum*, Athanas. in epist. de sententia Dionysij contra Arianos, prope finem, & Anselm. in Monolog. cap. 31. & sequentibus. Ergo non potest dici essentialiter: quia nihil essentialiter existit in Deo per realem emanationem. Addit Cuniga disp. 9. dub. 2. num. 3. Verbum esse, quo quis loquitur alicui. Loqui autem alicui, est illum reddere cognoscentem verbo. Ad hoc autem necesse est vt producat verbum. Sicut vt aliquem reddat album albedine, necesse est producat albedinem: alioqui non diceretur reddere cognoscentem verbo a se improducto: sicut neque album, albedine a se improducta. Solus ergo Pater reddit alium cognoscentem, videlicet filium, in intellectu, non quidem vt improducta, essentialiter & comuni omnium personarum: sed vt filio communicata, & notionali, ac propria filij: quo pacto est verbum productum.

Ad primum Respondeo non esse de ratione verbi intellectualis seu mentalis, generaliter sumpti, vt realiter, producat, sed sufficere, quod sit vitalis & actualis expressio obiecti: siue realiter emanet ab intellectu, siue tantum metaphysice & virtualiter, per aequivalentiam ad intellectum creatum, & actum ab ipso realiter productum. Basil. autem loco citato in obiectione loquitur de Verbo personali comparato cum nostro, quod fatemur realiter emanare ab intellectu: & cum eius emanatione comparat productionem verbi diuini notionaliter sumpti. Sic enim habet: *Cur Verbum? Filius sumptus, vt quod ex mente procedit, ostendatur. Et paulo post: Cor nostrum veluti fons est quidam. Verbum vero emissum, veluti rivus ex fonte profluens.* Eodemque modo Athanas. loco citato comparat Verbum personale, id est, Filium, cum verbo & sermone humano. Sic enim ait: *Verbum promanationem mentis nominari conuenit. Idemque, vt quasi de homine loquamur, ex corde per os effunditur. Diuersaque iam inde mens ea est, que ita per linguam proficit, ab ea ratione siue verbo quod in corde est.* Idem denique est sensus Anselmi cap. illo 31. & sequentibus.

Ad secundum Respondeo primo, maiorem propositionem non esse veram vniuersaliter, eo sensu quem intendit Adversarius: quia non est de ratione verbi vt quis per illud actu loquatur alteri, quam sibi metipsum: sed ad summum sufficit quod per illud alijs etiam loqui possit si velit. Deus autem verbo suo essentialiter sibi metipsum loquitur, & per illud potest loqui creaturis intellectualibus. Quin etiam per illud loquitur actu Filio & Spiritui sancto, quando illis com-

municat essentiam prout est verbum & expressio rerum omnium, reddique ipsos formaliter cognoscentes verbo eodem essentiali, quo ipse est formaliter intelligens. Secundò ad minorem Respondeo negatiue. Loquitur enim alteri, qui verbum suum mentale illi manifestat: siue realiter, verbum illud producat, siue non. Et quidem realis productio verbi: si non sit aliunde necessaria, est planè impertinens ad manifestationem & communicationem conceptuum. Ad confirmationem Minoris dico, vt quis aliquem reddat album albedine, sufficere albedinem illi applicare. Neque enim minùs reddit album, modò applicetur & inhaereat, siue producat, siue non. Sic albedo Eucharistica què dealbaret subiectum in quod tantummodò transferretur, ac si re ipsa produceretur. Suppono autem, quod alibi probabo, non modò in anima rationali, sed & in formis materialibus, alia actione illas fieri, etiam tunc cum sunt ex subiecto, & alia vniri: posseque absolute fieri, & non vniri. Ac vice versa posse vniri, & non simul fieri. Quicquid verò sentendum sit de formis accidentalibus, de quibus multi negant id quod supponimus; certum est animam rationalem non minùs reddere corpus animatum, quando illi tantum vnitur, vt fit in resurrectione. Atque tunc quando simul producit & infunditur, vt fit in naturali generatione hominis.

Vide tom. 4. disp. 54. sect. 1.

SECTIO III.

An, & quomodo Filius sit imago?

Nota primo, ex D. Thom. q. 35. art. 1. imaginem esse similitudinem alicuius ab ipso procedente, in aliquo modo. Ita vt ad rationem imaginis duo requirantur. Primo, similitudo, quæ, (inquit D. Thom.) vel est in specie, id est, in natura specificata; vel in signo speciei, id est, in aliquo specialiter representatiuo natura specificata: sicut se habet imago picta respectu prototypi. Secundò, requiritur processio imaginis a eo cuius dicitur imago. Cuius processionis defectu Pater non est imago Filij, sed contra Filius est imago Patris. Neque pictura est imago obiecti quo velut exemplari non est vsus pictor, licet alioqui pictura sit illi obiecto similis. Ac denique inter homines, licet duo sint inter se simillimi, si tamen vnus ab altero non procedit, non dicitur illius imago. Duo ergo ista ad imaginem necessaria sunt, similitudo & processio.

13. Imago quid sit, & quæ ad illam requirantur.

Nota secundò, ad rationem imaginis non esse necessarium vt processio sit per physicam effectiorem, siue vt alibi, quod dicitur imago, procedat effectiue ab eo, cuius dicitur imago. Nam imagines artificiales non procedunt effectiue ex eo cuius sunt

14. Quæ processio requiratur ad rationem imaginis.